

Kommittédirektiv

Översyn av samhällets alarmeringstjänst

Dir.
2011:106

Beslut vid regeringssammanträde den 1 december 2011

Sammanfattning

En utredare ska se över samhällets alarmeringstjänst. Syftet med översynen är att säkerställa att alarmeringstjänsten fungerar på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt. Utredaren ska kartlägga samhällets alarmeringstjänst, pröva och föreslå i vilken organisationsform verksamheten ska bedrivas.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 december 2012.

SOS-tjänsten

SOS-tjänsten infördes efter ett beslut i riksdagen 1956 (prop. 1956: 1 bil. 27, SU 1956:9, rskr 1956:155). Genom riksdagsbeslutet infördes ett gemensamt nödnummer för de olika hjälporganen, polis, räddningstjänst och ambulans. Sverige blev först i världen med ett särskilt gemensamt nödnummer. Televerket svarade för SOS-tjänsten och inrättade särskilda förmedlingsfunktioner vid telestationerna.

Riksdagen beslutade 1972 att SOS-tjänsten skulle föras över till länsalarmeringscentraler samt godkände avtal mellan Televerket, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet om bildande av ett alarmeringsbolag (prop. 1972: 129, TU 1972: 20, rskr 1972: 329). Reformen byggde på ett förslag från Räddningstjänstutredningen (SOU 1971:50).

Med uppgift att driva länsalarmeringscentralerna bildades 1973 SOS Alarm AB med staten, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet som ägare.

År 1994 bytte bolaget namn till SOS Alarm Sverige AB och bolaget blev mer uttalat ett affärsdrivande bolag. Samtidigt tecknades ett alarmeringsavtal mellan staten och bolaget. Avtalets syfte är att säkerställa en effektiv alarmeringstjänst och ge möjlighet att tillkalla eller komma i förbindelse med polis, statlig och kommunal räddningstjänst samt ambulans. Genom alarmeringsavtalet, som löper tills vidare, garanteras bl.a. SOS-tjänsten. SOS-tjänsten innefattar att svara på nödanropsnumret 112, genomföra en primär intervju där SOS-operatören reder ut behovet av hjälp och den ungefärliga belägenheten för hjälpinsatsen, fastställa vem som ska ansvara för att lämna den hjälp som behövs samt att vidarekoppla samtalet till ansvarigt hjälporgan.

År 2008 reviderades alarmeringsavtalet i viss utsträckning. I det nya avtalet tydliggörs att SOS Alarm Sverige AB är en viktig resurs i samhällets krisberedskap. Det ställs även krav på att SOS Alarm Sverige AB ska kunna tillhandahålla landstäckande kommunikation i Sveriges nationella radiokommunikationssystem för samverkan och ledning, Rakel. Vidare krävs att bolaget kan administrera, utveckla och erbjuda samordningstjänster inom systemet. Slutligen ska SOS Alarm Sverige AB på uppdrag av behöriga myndigheter vidareförmedla information till beredskaps- och ledningsfunktionerna vid centrala statliga myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. I avtalet åtar sig SOS Alarm Sverige AB också att aktivt medverka i statens kommande projekt med syfte att utveckla metoder för kriskommunikation vid större händelser.

I alarmeringsavtalet anges vidare att samtliga kommuner, landsting och statliga räddningsorgan ska kunna träffa särskilda avtal för utalarmering, prioritering och dirigeringsresurser.

SOS Alarm Sverige AB ägs i dag gemensamt med hälften vardera av svenska staten och SKL Företag AB, ett av förbundet Sveriges Kommuner och Landsting helägt bolag. Inom Regeringskansliet ansvarar Finansdepartementet för

statens ägande i bolaget medan Forsvarsdepartementet förvaltar alarmeringsavtalet.

Samtliga kommunala räddningstjänster har valt att träffa avtal med SOS Alarm Sverige AB. Fram till oktober 2011 har samtliga landsting valt att träffa avtal med bolaget för utalarmering av ambulanser. Under hösten 2010 fattade landstingen i Uppsala, Södermanland och Västmanland och Gotlands kommun beslut om att från november 2011 anlita en annan operatör än SOS Alarm Sverige AB, MedHelp AB, när det gäller prioritering av vårdärenden samt dirigering av ambulans. Polisiära räddningsresurser utalarmeras i polisens egen regi. Sjö- och flygräddningstjänstens resurser utalarmeras normalt via Sjöfartsverket. Miljöräddningstjänstens resurser utalarmeras normalt via Kustbevakningen.

Nuvarande reglering

De senaste tio åren har såväl EU:s som Sveriges former och regler för samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap förändrats. Bland annat ersattes räddningstjänstlagen 2004 av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Två år senare tillkom förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap samt lagen (2006:544) och förordningen (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion beslutades året därefter.

Bestämmelser om alarmeringstjänster finns bl.a. i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och polislagen (1984:387). För regionala alarmeringscentraler finns lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler.

I lagen om skydd mot olyckor anges att kommuner och statliga myndigheter som svarar för räddningstjänst ska se till att det finns anordningar för alarmering av räddningsorganen. Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska hälso- och sjukvården vara lätt tillgänglig och så organiserad att allmänheten lätt kan komma i kontakt med vårdgivaren. Detta kräver bl.a. att det finns anordningar för en effektiv alarmering av ambulans-

sjukvården. Enligt polislagen är det polisens uppgift att lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen.

Behovet av en utredning

Regeringen har i propositionen Stärkt krisberedskap – för säkerhets skull angett att det finns skäl att initiera en översyn av alarmeringsavtalet mellan staten och SOS Alarm Sverige AB och anpassa det till den utveckling som skett av krisberedskapen (prop. 2007/08:92, bet. 2007/08:FöU12, rskr. 2007/08:193).

Mot bakgrund av utvecklingen inom området skydd mot olyckor och krisberedskap samt de behov av alarmering och kommunikation som finns inom detta område samt den tekniska utvecklingen av bl.a. kommunikationsmöjligheter som skett under senare år bör en översyn av samhällets alarmeringstjänst genomföras för att säkerställa att alarmeringstjänsten fungerar på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt.

Nuvarande organisationsform, avtalsformer och ägarförhållanden för samhällets alarmeringstjänst har inte genomgripande prövats sedan SOS Alarm Sverige AB bildades. Företaget bedriver i dag sitt uppdrag med stöd av alarmeringsavtalet och med en statlig ersättning. Sedan alarmeringsavtalet ingicks har såväl den nationella lagstiftningen som EU:s regelverk om offentlig upphandling och statsstöd ändrats. Det bör utredas om nuvarande organisation av alarmeringstjänsten är förenlig med dessa regler.

Uppdraget

En särskild utredare ska se över samhällets alarmeringstjänst. Syftet med översynen är att säkerställa att alarmeringstjänsten fungerar på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt. En samordnad alarmeringstjänst ska eftersträvas för att främja stärkt samverkan, minimera hanteringstider och skapa förutsättningar för ett optimalt nyttjande av samhällets samlade

resurser inom allmän ordning, säkerhet och hälsa. En samordnad alarmeringstjänst är en viktig grund för samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap.

Utredaren ska kartlägga nuvarande alarmeringstjänst och anknyttande tjänster såsom utalarmering av resurser för hjälpinsatser inom allmän ordning, säkerhet och hälsa, krisberedskapstjänster samt varnings- och informationstjänster. Konsekvenser av att flera operatörer tillhandahåller tjänster för utalarmering, prioritering och dirigering m.m. ska beskrivas. Samhällets alarmeringstjänsts roll i samhällets krisberedskap ska klargöras.

Utredaren ska bedöma och föreslå vilka delar inom allmän ordning, säkerhet och hälsa som ska ingå i samhällets alarmeringstjänst för att säkerställa:

- de enskildas säkra och lika rätt till att få kontakt med samhällets hjälporgan i en nödsituation,
- samhällets behov av samverkan och en samordnad hantering vid olika typer av nödlägen,
- en effektiv, säker, sammanhållen och obruten larmkedja,
- möjligheten till förutsättningar för en aktuell bild över samhällets samlade resurser för hjälpinsatser inom allmän ordning, säkerhet och hälsa samt
- möjligheten för en aktuell bild över vilka insatser som pågår inom allmän ordning, säkerhet och hälsa och att denna information kan tillhandahållas myndigheter som har behov av uppgifterna för sin verksamhet.

Utredaren ska vidare bedöma och föreslå vilka krisberedskapstjänster som ska ingå i samhällets alarmeringstjänst.

Med beaktande av uppdragets betydelse för allmän ordning, säkerhet och hälsa, ingår det i uppdraget att pröva och föreslå hur alarmeringstjänsten i samhället ska vara organiserad. Utredaren ska ta ställning till hur det offentliga åtagandet bör avgränsas och utformas samt hur denna verksamhet bör organiseras och finansieras. Även ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och landstingen ska analyseras. I uppdraget ingår också att, föreslå ekonomiska mål för verksamheten. Utredaren ska beakta de kriterier för fortsatt statligt ägande som

framgår av budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1 utg.omr. 24 avsnitt 3.13.1).

Utredaren ska vidare pröva och föreslå hur alarmeringstjänsten ska finansieras, bl.a. med hänsyn till nationell lagstiftning och EU:s regelverk om offentlig upphandling och statsstöd.

Utredaren ska slutligen föreslå regler för uppföljning och tillsyn av verksamheten för att säkerställa en kontinuerlig kvalitetssäkring.

Utredaren ska utifrån sina förslag även redovisa nödvändiga författningsändringar.

Konsekvensbeskrivningar

Med beaktande av alarmeringstjänstens betydelse för samhällets skydd mot olyckor och krisberedskap samt för den enskilde, ska utredaren redovisa en analys över vilka konsekvenser förslagen medför. I denna ska även ekonomiska och organisatoriska förändringar ingå. Vidare ska utredaren redovisa hur förslagen ska finansieras. I det fall förslagen medför ökade kostnader för staten ska förslaget till finansiering ske från berörda utgiftsområden. Om utredaren med hänsyn till utredningens samlade resultat bedömer att ett förslag till finansiering inte är genomförbart inom berörda utgiftsområden, får även andra finansieringsförslag lämnas. Utredaren ska också bedöma tiden för genomförande av de förslag som lämnas.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samverka med Kustbevakningen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rikspolisstyrelsen, Sjöfartsverket, Socialstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Post- och telestyrelsen, SOS Alarm Sverige AB och Sveriges Kommuner och Landsting samt med övriga berörda.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 december 2012.

(Försvarsdepartementet)